

Referentiecentrum Autisme
Sylvie Carette
Klinisch psycholoog/psychotherapeut

Autismevriendelijk omgaan met patiënten

Op zoek naar wederzijds begrip

Mogelijke signalen van autisme (ook al is er geen diagnose gekend) bron NVA

- ▶ Tragere informatieverwerking
- ▶ Afwezige of afwijkende lichaamstaal
- ▶ Dwingend gedrag
- ▶ Plotse emotionele uitbarstingen
- ▶ Letterlijk nemen wat er wordt gevraagd
- ▶ Niet of verkeerd begrijpen van lichaamstaal
- ▶ Slecht geheugen voor namen en gezichten
- ▶ Slecht oriëntatie vermogen
- ▶ Afwijkende reacties op medicatie en verdoving
- ▶ Hoge koorts zonder dat patiënt dit opmerkt
- ▶ Afwijkend honger- en dorstgevoel
- ▶ ...

2 / VOETTEKST

Basingrediënten voor een autismevriendelijke benadering

The control panel features several adjustable settings:

- BASISRUST** : Includes a vertical slider for 'AANBOOD UITDAGINGEN' and a horizontal slider for 'BEGRIEPT MODELLEKHEIDEN'.
- AUTISTISCH DENKEN** : A red toggle switch between 'OFF' and 'ON' labeled 'POWER'.
- EIGENHEID** : A dial with '-' and '+' signs labeled 'OP MAAT'.
- FUNCTIONALITEIT** : Two dials for 'PERSOON' and 'OMGEVING', and another two for 'NU' and 'LATER'.
- DUBBELSPOOR** : Two dials for 'OMGEVING' and 'PERSOON'.
- CONCRETE COMMUNICATIE** : A dial for 'DUIDELIJK' and a red button for 'VISUEEL'.

AUTISMECENTRAALMETHODIEK CP-11

www.autismecentraal.com

Hoe denken ze ?

Centrale
coherente
Executive
functies

Theory of mind

The image shows an iceberg floating in the ocean. The small tip above the water represents the visible behavior, while the much larger mass below the water represents the internal cognitive processes. The text 'Hoe denken ze?' is positioned above the water line, and the terms 'Centrale coherente Executive functies' and 'Theory of mind' are listed vertically within the submerged part of the iceberg.

Problemen met Theory of mind

Theory of the other Mind Theory of the Own Mind

▶ Begrijpen en voorspellen van ▶ het gedrag ▶ de emoties ▶ de gedachten ▶ de verwachtingen van de ander	▶ Begrijpen en ordenen van ▶ Eigen gedachten ▶ Eigen wensen ▶ Eigen verlangens ▶ Eigen emoties ▶ ...

Bewust redeneerproces : vraagt veel energie, tijd nodig, ...

5 / VOETTEKST

Gevolgen van Theory of mind

- ▶ Blijf rustig bij “grof, ongeleefd” gedrag.
 - ▶ Dit is niet zo bedoeld. Als wij dit persoonlijk nemen dan wordt de chaos nog groter.
 - ▶ Signaal van onduidelijkheid : geef uitleg !

- ▶ Grote opmerkzaamheid voor niet authentiek contact/communicatie
 - ▶ Zeg expliciet wat je bedoelt en bedoel wat je zegt

- ▶ Moeilijk eigen denkprocessen ordenen
 - ▶ gebruik visueel overzicht en bespreek het inschakelen van belangrijke anderen (vooraf of tijdens de consultatie)

6 / VOETTEKST

Executieve (controle)functies

- ▶ Vermogen om problemen op een adequate manier op te lossen
- ▶ Bij autisme enkel verstoring in
 - ▶ Planning: gedrag/gedachten organiseren
 - ▶ Flexibiliteit : gedrag bijsturen in praktijk, test lukt beter
set shifting/wisselen van aandacht
(Opletten met telefoon tussendoor)

Gevolgen van problemen met E.F.

- ▶ Tijd moeilijk inschatten
- ▶ Organisatieproblemen : te strikt of chaos
- ▶ 'Logische' oplossingen niet altijd zien
- ▶ Emoties niet altijd onder controle

Centrale coherentie

- ▶ Zien spontaan beter details
- ▶ Zien spontaan het geheel niet
 - Visuele waarneming van het geheel
 - ▶ Verloopt trager
 - ▶ Minder geautomatiseerd

Gevolgen van probleem met centrale coherentie

- ▶ Verdwalen in details
 - ▶ Welke lichamelijke klachten zijn hoofdzaak/bijzaak ?
 - ▶ Last hebben van geluiden, geuren, licht...
 - ▶ Snel afgeleid zijn
- ▶ Geen overzicht hebben : onderzoek/behandeling
- ▶ Voorspelbaarheid zoeken : wanneer zullen de klachten verdwijnen ?

10 / VOETTEKST

Soorten prikkels

Externe prikkels

Interne prikkels

- ▶ Propriosensoren (bewegingsapparaat)
- ▶ Vestibulaire receptoren (evenwicht)
- ▶ Interosensoren (maag, blaas, vermoeidheid, ...)
- ▶ Nocisensoren (pijn)

Specifieke zintuiglijke prikkelverwerking

- ▶ Hyperreactief
- ▶ Hyporeactief
- ▶ **Autismevriendelijke ondersteuning**
 - Wees je **bewust** van de mogelijkheid van andere reacties op prikkels
 - Observeer en **stel vragen** naar wat kan helpen
 - **Doe voorstellen** hoe je de omgeving kan aanpassen bv. Licht dempen, geluiden verminderen, koptelefoon toelaten, ..

Specifieke zintuiglijke prikkelverwerking

▶ Monosensorieel

▶ Autismevriendelijke ondersteuning

Doe de dingen 1 per 1

- naar de consultatieruimte lopen
- gaan zitten
- starten met praten
- onderzoek : zeg wat je gaat doen – uitvoering
- bespreking

Geef tijd om na te denken

Zoek hoe ze achteraf vragen kunnen stellen bv. via mail

Specifieke zintuiglijke prikkelverwerking

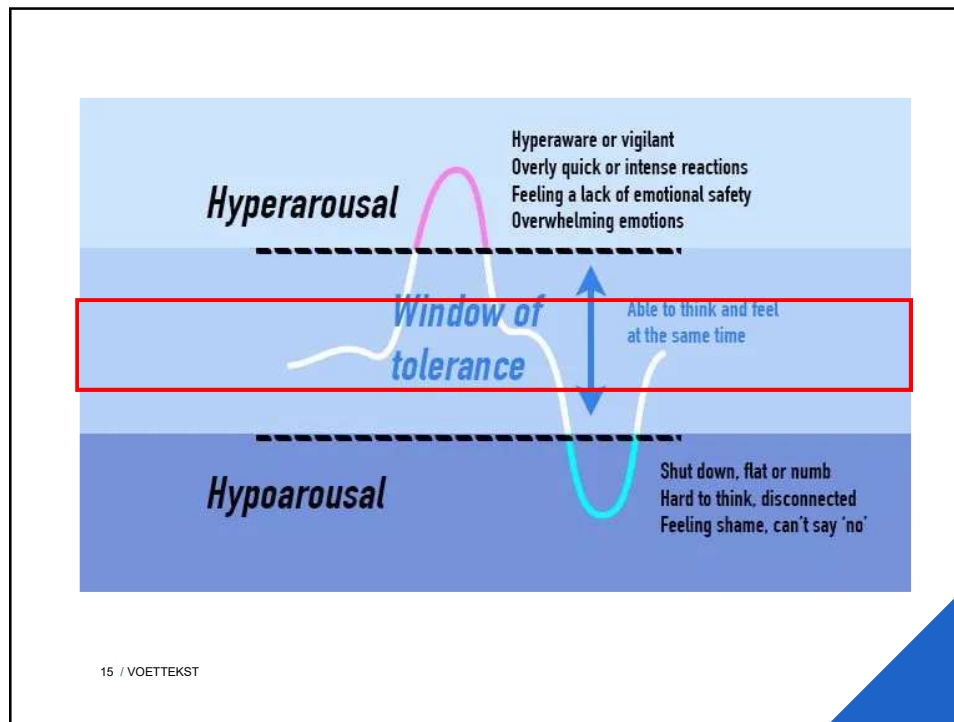
Meer moeite met prikkelregulatie

Overprikkel

Onderprikkel

~ kleinere Window of tolerance

Autisme-specifieke klachten

- ▶ Chronische overprikkeling en stress met als gevolg
 - ▶ Somatische klachten
 - ▶ Bijkomende psychiatrische problemen (depressie, angst, psychose,)
- Aanpak
 - ▶ Tijdelijk prikkels verminderen (ziekteverlof)
 - ▶ Voorstellen van ondersteuning anti-coach om stress aan te pakken : dubbelspoor
 - ▶ Inschakelen psychiatrische zorg met kennis van autisme
- ▶ Verstoord eet en drinkpatroon : concreet navragen wat en hoeveel

16 / VOETTEKST

Autismevriendelijke consultatie

- ▶ Tijd nemen om consultatie rustig te laten verlopen
- ▶ Doorvragen met gesloten vragen naar bijkomende klachten
- ▶ Opletten met observaties van klachten
 - ▶ Alert zijn voor over en ondergevoeligheid, zoeken naar objectieve parameters

17 / VOETTEKST

Autismevriendelijke consultatie

- ▶ Vertel wat er gaat gebeuren en in welke volgorde
 - ▶ voorspelbaarheid : zeg wat/hoe je gaat aanraken en benoem ook wat je doet tijdens het lichamelijk onderzoek
- ▶ Diagnosestelling en behandeling
 - ▶ Maak een visueel overzicht met duidelijke informatie
 - ▶ Geef aan wat ze WEL mogen/moeten doen

18 / VOETTEKST

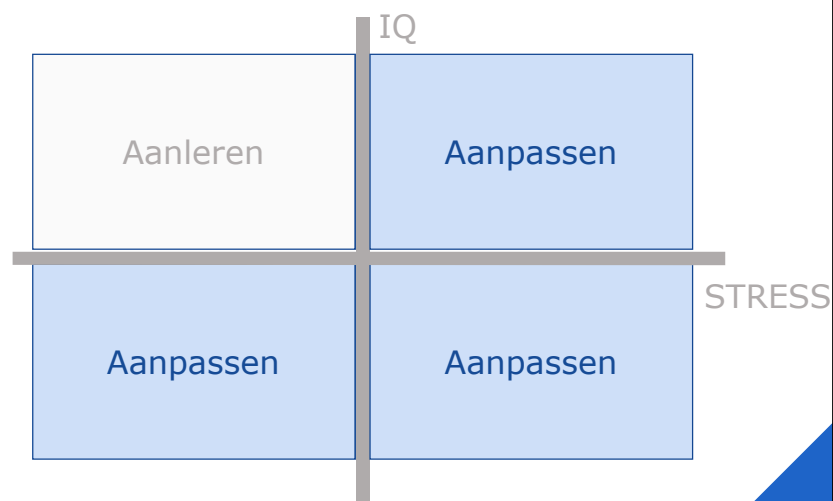
Uitdagingen bij mensen met autisme

- ▶ Evenwicht
tussen inspanning en ontspanning
bij de persoon met autisme
- ▶ Duurzame aanpassing : context zoeken die past bij de persoon met autisme
- ▶ Evenwicht zoeken tussen aanpassingen bij
 - ▶ Omgeving
 - ▶ Persoon met autisme (beperkt)
 Rekening houdend met draagkracht

19 /

Realistische verwachtingen ?

Wat verwachten ze van zorgverleners ?

- ▶ Straal rust uit op een neutrale manier
- ▶ Laat de ander tijd om na te denken
- ▶ Geef **duidelijkheid** omtrent wat waar wie wanneer **WAAROM** en **HOE**
- ▶ **EXPLICIET**e taal : zeg wat je bedoelt !
- ▶ Beperkt je tot de essentie !
- ▶ Geef **positieve** instructies omtrent wat je verwacht (met negatieve feedback kunnen ze niets)
- ▶ Maak belangrijke afspraken/inzichten **VISUEEL**

21 / VOETTEKST

Ervaringsverhalen

Fictie in woord en beeld

Aanbevolen literatuur : algemeen

Participate!

www.participate-autisme.be

www.autismecentraal.com

Specifiekere literatuur

- ▶ **EXPLORA**, Experimenteel PsychoLogisch Onderzoek Rond Autisme <https://www.ugent.be/pp/nl/onderzoek/explora>
- ▶ **LauRes**, Leuven Autism Research Center <https://www.kuleuven.be/laures/research>
- ▶ **LAVA**, de Lees- en Adviesgroep van Volwassenen met Autisme, is een groep van volwassenen met autisme en een academische vorming <https://lavautisme.wordpress.com/blog/>
- ▶ <https://www.nederlandsautismeregister.nl/publicaties/wetenschappelijke-publicaties-nar.html>

25 / VOETTEKST

SYLVIE CARETTE

Psycholoog
Referentiecentrum Autisme
Kinder- en Jeugdpsychiatrie
Sylvie.Carette@uzgent.be

Universitair Ziekenhuis Gent
C. Heymanslaan 10 | B 9000 Gent
T +32 (0)9 332 21 11
E info@uzgent.be

www.uzgent.be
Volg ons op

